v USA. Vedle paralelních sekcí proběhlo i shromáždění u asi desítky „posterů" doktorandských studentů.

Konference měla přes šedesátku účastníků z více než dvaceti zemí, což lze pro druhý ročník postgraduální konference jistě považovat za úspěch a zároveň za splnění pořadatelského cíle umožnit setkání pro juniorské badatele z vícero zemí. Druhý deklarovaný, dokonce eponymní cíl konference, totiž interdisciplinární setkání nad tématy spojenými s jazykem, řečí a komunikací, se již tak dobře naplnit nepodařilo. Až na několik výjimek (reprezentujících sociologii, pedagogiku a literární vědu) pocházela drtivá většina účastníků přímo z lingvistických kateder a věnovala se poměrně tradičním předmětům oboru. Částečně lze tento jev připsat na vrub tomu, že se jednalo převážně o juniorskou konferenci, kde mladí vědci prezentovali svou práci, s jejíž pomocí se musí v oboru teprve etablovat. Ovšem vzhledem k tomu, s jakými obtížemi se interdisciplinarita potýká, pokud má být z obecně uznávaného principu převedena do konkrétních badatelských projektů a komunit, určitou oborovou monotónnost konference lze jen stěží označit za selhání organizátorů.

////// zpráva z konference ///

Mutamorphosis: Tribute to Uncertainty. International Centre for Art and New Technologies (CIANT). Praha, 6.–8. prosince 2012.

Jana Horáková

Název povídky Franze Kafky *Proměna* (*Die Verwandlung*) z roku 1915 o proměně Řehoře Samsy v jakýsi obludný hmyz se transformoval v název mezinárodní konference *Mutamorphosis* pořádané Mezinárodním centrem pro umění a technologie (CIANT) s podporou Filosofického ústavu AV ČR. Konference věnovaná budoucnostem mutanta umění, věd, technologií, designu a společnosti je svým rozsahem i zaměřením v českém prostředí unikátním projektem. Téma konference oživuje magický a alchymistický *genius loci* rudolfínské Prahy, navazuje na avantgardní étos multikulturního prostředí první republiky a současně zapojuje Prahu do sítě míst vyznačených na mapách postupně se institucionalizujících aktivit v hraniční zóně umění, vědy a techniky.[1]

[1] Umění inspirované vědou, tzv. *sciart*, si postupně vytváří vlastní instituce a organizace, paralelní ke světu umění. Již etablovanými platformami této sféry kreativity jsou časopis *Leonardo* vydávaný MIT Press nebo

První ročník konference *Mutamorphosis*, který byl výzvou uměním a vědám, se uskutečnil od 8. do 10. listopadu 2007 především v prostorách Národní knihovny v Praze jako součást festivalu *enter 3* a v rámci oslav 40. výročí časopisu *Leonardo*.[2] Úvodní přednášku s názvem „Jsme extrémofilové" přednesl Louis Bec.

Bec připravil konceptuální rámec a úvodní přednášku i pro druhý ročník konference, pojatý jako pocta nejistotě, který se odehrál na Nové scéně Národního divadla a v sálech Akademie věd v průběhu tří prosincových dnů roku 2012.[3] Také tentokrát šlo o velkoryse pojatou akci, na které zazněly příspěvky více než stovky přednášejících z celého světa rozdělné do tematických okruhů nesoucích názvy jako „Bakteriální vznešené", „Plány pro neznámé", „Nomádská občanská věda", „Filosofické hračky dnes", „Učenci a/jako spisovatelé" nebo „Budoucnost uměleckého/vědeckého školství".[4]

Dočasná univerzita uměleckého/vědeckého vzdělání budoucnosti se na tři dny konání konference vynořila z virtuality sociálních sítí, diskusních fór a elektronické pošty v centru Prahy. Byla stvořena z mraku vědomostí ztělesněných akademiky, umělci a kurátory seskupenými do menších výzkumných týmů, které se zformovaly v průběhu příprav konference kolem atraktorů, odborníků, kteří stanovili atraktivní a aktuální témata, kterými inspirovali okruh dalších vědců a umělců a ovlivňovali tak výslednou skladbu programu konference.

O nejistotě

Bec se ve svém příspěvku zaměřil na evokaci pocitu nejistoty tváří

produkční aktivity ISAST, *International Society for Arts, Science and Technology*. Webová stránka <we-make-money-not-art.com> je bohatým zdrojem aktuálních informací o dění v této sféře. Další oblastí podpory spojení umění a vědeckého výzkumu jsou specializovaná výzkumná centra, jako například umělecká laboratoř zaměřující se na výzkum, vzdělávání a kritiku tzv. „Life Sciences" *SymbioticA*. Umění inspirované novými vědními poznatky stále více proniká také do programu festivalů zaměřených na prezentaci umění nových médií. Například festival *Ars Electronica* vyhlásil v roce 2007 novou soutěžní kategorii „hybrid art", určenou pro transdisciplinární přístupy a fúze různých médií a žánrů v nových formách uměleckého výrazu a překračující hranice mezi uměním a výzkumem. Více viz: Stephen WILSON, *Art, Science + Technology*. London: Thames & Hudson 2010.

[2] Viz *Mutamorphosis: Challenging Arts and Technologies* [online]. 2011. Dostupné z: <http://c-lab.co.uk/default.aspx?id=8&mode=view&eventid=95> [cit. 21. 1. 2013].

[3] Viz *Mutamorphosis: Tribute to Uncertainty* [online]. 2012. Dostupné z: <http://mutamorphosis.org/2012/> [cit. 21. 1. 2013].

[4] Program konference viz: http://mutamorphosis.org/2012/wp-content/uploads/2012/12/PROGRAMME_MutaMorphosis_final.pdf [cit. 21. 1. 2013].

v tvář nevyzpytatelnosti chování komplexních systémů, klimatickým nebo společenským změnám. Zdůraznil roli modelů a simulací při hledání optimálních nástrojů formalizace, tedy racionálního osvojení těchto jevů. Na závěr vyzval k výzkumu takových způsobů lidského vnímání a myšlení, které by těmto extrémně složitým situacím odpovídaly a dovolily nám adekvátně na ně reagovat.[5] Navozený pocit nejistoty evokoval krizi našeho světa i vědeckého poznání a otevřel prostor pro vedení dialogu mezi vědci přírodních, společenských a humanitních věd, stejně jako mezi vědci a umělci, jako reprezentanty další mocné sféry lidské kreativity a poznání.

Zamlčovaným pozadím, či sdílenou platformou dialogu vědců a umělců jsou technologie, dnes především digitální média, která produkují obrazy, grafy, mapy, ornamenty, situované na pomezí vědeckého a uměleckého výrazu. Vznikají nové hybridní sféry, ve kterých se stírají hranice mezi vědeckým výzkumem, uměleckou kreativitou a vývojem nových technologií. V této mutující zóně umělci tvoří buněčné skulptury, pokoušejí se chovat vyhynulá zvířata nebo skládat hudbu pomocí mozkových vln. Umělecké instalace mají podobu v reálném čase vizualizovaných dat informujících o stavu oceánů nebo interaktivních robotických skulptur, se kterými můžeme komunikovat pomocí gest. Věda se stává uměním, ale také prostředím, do kterého umělec vstupuje, aby se proměnil ve vědce. Tento typ umělecké kreativity zaměřené na vědecké koncepty a vědecké metody práce s informacemi je reminiscencí konceptuálního umění. Časté tematizování sociálních a politických důsledků nebo předpokladů vědeckého poznání, jeho produkce a distribuce, nám dovoluje považovat tuto tvorbu rovněž za součást akčního a angažovaného umění.[6]

O proměňování

S kreaturami počatými tímto novým mutantem na hranici dvou kultur[7] jsme byli konfrontováni v konferenčních příspěvcích, v nichž jsme mohli vysledovat tři hlavní tematické proudy, které charakterizovaly druhou konferenci *Mutamorphosis*.

Příspěvky z oblasti *sciart* byly inspirované především objevem

[5] Text L. Beca je dostupný na stránkách konference: <http://mutamorphosis.org/2012/tribute-to-uncertainty/> [cit. 21. 1. 2013].

[6] Viz Steven WILSON, *Information Arts: Intersection of Arts, Science, and Technology*. Cambridge, MA – London, UK: MIT Press 2002.

[7] Koncept dvou kultur poprvé formuloval C. P. SNOW v přednášce *The Two Cultures and The Scientific Revolution* (New York: Cambridge University Press 1961) přednesené v rámci Rede Lectures v roce 1959.

sekvenování lidského genomu, hrozbou virových a bakteriálních onemocnění a geneticky upravovanými potravinami jako prostředku mutace. Rizikem uměleckých experimentů ve vědeckém prostředí je, že setrvají u pouhého napodobování efektů vědy, tak jako to dělá kýč ve vztahu k umění. Takové příspěvky mají často podobu komentované fotoreportáže o umělcově proměně ve vědce s pomocí bílého pláště, ochranných brýlí a rukavic, s Petriho miskou v ruce a interiérem laboratoře v pozadí. Příkladem zdařilé fúze uměleckých a vědeckých přístupů byly příspěvky, které zazněly v rámci panelu Anny Dimitriu „Konfrontace bakteriálního vznešeného: Sekvenování celého geonomu, mikrobiologie a biart". Dimitriu se podařilo odpoutat od evokace hrozby pandemií, neznámých nemocí nebo rezistence neznámých patogenů vůči antibiotikům. Zabývala se vztahem vznešeného v pojetí Edmunda Burkeho a nemoci, jako součásti umělcovy identity a výrazu.

Dobrým příkladem konceptuálních fůzí kritického myšlení a exaktních věd byly příspěvky panelu Moniky Bakke „Vegetal Sensoria" věnovaného přehodnocení našeho vztahu k rostlinám, evokaci stávání se rostlinou, zkoumání algoritmů ztělesněných živými systémy nebo antropomorfizaci rostlin, které můžeme chápat jako výraz taktického pronikání ekofeminismu do mužského světa vědy.

Třetí tematický okruh měl podobu reflexe vědeckého psaní ve stádiích proměny. Tematizovány byly možnosti proměny vědecké studie v uměleckou literaturu nebo politický manifest,[8] nebo zrcadlení vědeckého poznání v kontextu materiální kultury.[9] Během trvání celé konference byla vedena diskuze o náplni studia a optimálních výukových metodách nových vzdělávacích programů na pomezí umění a vědy.

O třetí kultuře, karnevalu a poetické vědě

„*Pokud Kafkova* Proměna *někoho upoutá jako něco víc než entomologická fantazie, potom mu gratuluji, že se připojil k řadám dobrých a vynikajících čtenářů.*"

Vladimir Nabokov[10]

[8] Odkazuji k příspěvku Mariny Garcés, který zazněl v rámci panelu „Učenci a/jako spisovatelé" vedeného Radimem Hladíkem (FLÚ AV ČR).

[9] Tento pohled vnesl do programu konference panel „Filosofické hračky dnes" vedený Tomášem Dvořákem (FLÚ AV ČR).

[10] *Lecture on „The Metamorphosis"by Vladimir Nabokov* [online]. Dostupné z: <http://www.kafka.org/index.php?aid=209> [cit. 21. 1. 2013]. S odvoláním na slova Ivana M. Havla ve studii *O proměňování a proměnách: pokus o studii proměnlivě heterofenomenologickou*. CTS, červen 2002, s. 11, pozn. 53, šlo pravděpodobně o přednášku na Cornell University, Ithaca, NY, v roce 1954. Havel svým textem vtipně navázal

V rámci konference *Mutamorphosis* jsme byly svědky proměn umění ve vědu a vědy v umění. Směřujeme k nové renesanci? Nebo jsme byli spíše svědky naplnění Brockmanovy vize třetí kultury,[11] která v jeho pojetí znamená vítězství přírodních věd a informačních technologií, které dnes jediné přinášejí nové vzrušující zprávy o světě, ve kterém žijeme i o nás samotných?

Nastolení úzkosti z všeobecné nejistoty v podtitulu konference vede k evokaci vážnosti situace a k očekávání seriózních návrhů řešení. Domnívám se, že pro vznik nové slitiny umění-vědy-techniky je však zapotřebí odložit Petriho misky, se kterými je třeba jednat v rukavičkách, nalít všechny ingredience lidské kreativity a imaginace do zkumavky a pořádně zatřepat. Očekávaným výsledkem experimentu nebude matematicky spočitatelný ideál nové krásy/pravdy, ale hyperbola obludnosti, plánovaná chyba, nekorektní výklad, psychoanalýza matematiky, vědecké traktáty ve verších. Nástroji tohoto subverzního myšlení ať jsou výsměch všem klišé a automatizmům myšlení, kamufláž, nonsens, ironie a groteska. Jsou to vlastně strategie karnevalu, mezidobí, stávání se nového řádu. Zde vidím cestu pro příchod mutanta, poetické vědy, o které snila Ada Lovelace.

na Nabokova, který se pokusil taxonomicky určit zvíře, ve které se Řehoř Samsa proměnil. Nabokov na základě popisu a indicií roztroušených v Kafkově povídce rozpoznal, že se nejednalo o „obludný hmyz", ale brouka, příslušníka řádu *Coleoptera* (brouci). Zatímco Nabokov setrval u tohoto obecného tvrzení, Havel přešel k jemnější specifikaci. Argumentuje ve prospěch hypotézy, že se jedná o ploštici, „pak by to nejspíše mohl být některý z býložravých druhů čeledi *Pentatomidae* (štítnatky), například nehezky zavalitý *Coptosoma globus*" (s. 13).

[11] John BROCKMAN, *Third Culture: Beyond the Scientific Revolution*. New York: Tuchstone 1996. České vydání: *Třetí kultura: za hranice vědecké revoluce*. Praha: Academia 2008.